

ΚΥΚΛΟΣ ΖΩΗΣ ΤΗΣ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ -

ΓΟΝΕΪΚΟΤΗΤΑ

Γεννιόμαστε παιδιά των γονιών μας

Όταν ενηλικιωνόμαστε, γινόμαστε γονείς του εαυτού
μας

Κάνουμε οικογένεια και γινόμαστε γονείς των παιδιών
μας

Και όταν αποπαιδώνουμε γινόμαστε γονείς των γονιών
μας

Βαδίζοντας προς το τέλος της ζωής μας,
ελπίζουμε να γίνουμε παιδιά των παιδιών μας
και να πεθάνουμε στην αγκαλιά τους...

Τρεις περίοδοι:

Περίοδος προετοιμασίας

Περίοδος μεγάλωματος παιδιών

Μετά την αποπαίδωση

Νέος αυτοδύναμος ενήλικας:

1. Ολοκλήρωση αποχωρισμού από γονείς.
2. Ανάπτυξη ικανοποιητικών σχέσεων με συνομηλίκους.
3. Αναζήτηση ερωτικού συντρόφου.
4. Ολοκλήρωση ακαδημαϊκής εκπαίδευσης.
5. Εύρεση δημιουργικής εργασίας.

Ζευγάρι:

A. Παλαιότερα η Κοινότητα καθόριζε τους όρους δημιουργίας της νέας οικογένειας.

Σήμερα το κάνουμε μόνοι μας.

B. Σήμερα δίνουμε όλο και μεγαλύτερη έμφαση στην ατομικότητά μας.

Επιλογή ερωτικού συντρόφου

- A. Ερωτική έλξη. Δεν ταυτίζεται υποχρεωτικά με την αγάπη.
- B. Ικανοποίηση αναγκών, που δεν ικανοποιήθηκαν στην γονεϊκή μας οικογένεια.
- Γ. Παρόμοιο επίπεδο ψυχολογικής ωρίμανσης.

Φάσεις εξέλιξης του ζευγαριού

A. Έμφαση στις ομοιότητες.

B. Έμφαση στις διαφορές.

Γ. Τελικά η σχέση του ζευγαριού στηρίζεται:

- α) Στα κοινά που συνδέουν τα μέλη του,
- β) στον αμοιβαίο σεβασμό των διαφορών,
- γ) στην ενίσχυση του συναισθηματικού δεσμού.

Ο κύκλος επαναλαμβάνεται εξελικτικά

Ταυτότητα ζεύγους

1. Αμοιβαία επαναδιαπραγμάτευση σχέσεων με γονεϊκές οικογένειες.
2. Ανάπτυξη κοινών φιλικών σχέσεων.
3. Αμοιβαία ικανοποιητική σεξουαλική σχέση.
4. Ανάπτυξη κοινής γλώσσας – επικοινωνίας.
5. Αμοιβαίος σεβασμός επαγγελματικής ζωής.

Η οικογένεια αποτελεί κοινωνική ομάδα με
χαρακτηριστικά την κατοίκηση στον ίδιο χώρο,
την οικονομική συνεργασία και την
αναπαραγωγή

Λειτουργίες της οικογένειας

1. Συγκινησιακό κλίμα. Έκφραση πολλών θετικών (τρυφερότητα, φροντίδα, χαλάρωση) και αρνητικών συναισθημάτων (θυμός κλπ).
2. Ασφάλεια, οριοθέτηση, αίσθηση του “ανήκειν”.
3. Εξασφάλιση μέσων επιβίωσης.
4. Βαθμιαία αυτονόμηση των παιδιών, με οριοθέτηση και έλεγχο.
5. Εκπαίδευση των παιδιών.
6. Δημιουργία προτύπων για ανάπτυξη συντροφικότητας και ερωτικής συμπεριφοράς.

Η γέννηση του πρώτου παιδιού φέρνει το ζευγάρι σε κρίση, γιατί χρειάζεται να συνδυαστούν ο συζυγικός και ο γονεϊκός ρόλος

Το βρέφος απορροφά μεγάλο μέρος της
ενεργητικότητας της **μητέρας**.

Η μητέρα ταυτίζεται με πολλούς τρόπους με το
μωρό της.

Ενώ ασχολείται με την φροντίδα του παιδιού
της, έχει την τάση να το κρατάει κοντά της.

Ο πατέρας:

Μπορεί να φροντίζει το βρέφος.

Μπορεί να στηρίζει την μητέρα στον ρόλο της.

Προστατεύει την μητέρα, το παιδί και την σχέση τους.

Εκπροσωπεί την οικογένεια στον κοινωνικό χώρο.

Ενθαρρύνει την βαθμιαία αυτονόμηση του παιδιού.

**Η ανάπτυξη του ανθρώπου είναι βιο-ψυχο-
κοινωνική διεργασία.**

Η ιδιοσυγκρασία είναι σύνολο έμφυτων τάσεων της
προσωπικότητας:

1. Συγκινησιακή ευαισθησία – συναισθηματισμός.
2. Επίπεδο ενεργητικότητας – παρορμητικότητα.
3. Κοινωνικότητα

Η ανάπτυξη ασφαλούς **συγκινησιακής**
προσκόλλησης του βρέφους προς την μητέρα
αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ικανότητα
του ανθρώπου να εξερευνά το περιβάλλον του
και για την ανάπτυξη ικανοποιητικών οικείων
σχέσεων στην διάρκεια της ζωής του.

Τύποι συγκινησιακής προσκόλλησης

1. Ασφαλής. Η μητέρα χρησιμεύει σαν βάση για εξερεύνηση. Αν απουσιάσει για λίγο, με την επιστροφή της γίνεται πηγή ανακούφισης.
2. Ανήσυχη / αποφευκτική. Η μητέρα χρησιμεύει σαν βάση για εξερεύνηση. Αν απουσιάσει για λίγο, το μωρό την αποφεύγει και απομονώνεται.
3. Ανήσυχη / αμφίθυμη. Το μωρό αντιδρά στην επανεμφάνιση της μητέρας με θυμό, αναζητάει αμέσως επαφή και απορρίπτει τις προσπάθειές της να το ανακουφίσει.

Αναπτυξιακά επιτεύγματα

Μέχρι τον 3ο μήνα: Βλεμματική επαφή με την μητέρα

- συγκινησιακή προσκόλληση - Θηλασμός σαν πηγή
τροφής και ευχαρίστησης

3ος – 6ος μήνας: Χαμόγελο

6ος – 12ος μήνας: Κάθεται, στέκεται, μπουσουλάει –

φωνήματα, κατανόηση λόγου – ενδιαφέρεται για

άψυχα αντικείμενα – άγχος των ξένων

Αναπτυξιακά επιτεύγματα

1ος έως 3ος χρόνος: Κίνηση, εξερεύνηση του περιβάλλοντος – Ανάπτυξη λόγου – Έλεγχος σφιγκτήρων – Εμφάνιση του “όχι”, αγώνας για κυριαρχία, ανάγκη οριοθέτησης.

Παραμένουν η αγάπη για καθαριότητα, τάξη, λεπτομέρεια, για κτήση αντικειμένων.

Αναπτυξιακά επιτεύγματα (3ος – 5ος χρόνος):

1. Ο αρνητισμός αρχίζει να υποχωρεί.
2. Δεν έχει ανάγκη από την συνεχή παρουσία της μητέρας του (μπορεί να φοιτήσει σε παιδικό σταθμό).
3. Μπορεί να παίζει συνεργατικά με άλλα παιδιά.
Φαντασία και πλοκή στο παιχνίδι. Ανταγωνισμός.
4. Εμπλουτισμός λεξιλογίου, συζήτηση.

Αναπτυξιακά επιτεύγματα (3ος – 5ος χρόνος):

5. Αύξηση ενδιαφέροντος για γεννητικά όργανα,
αυνανισμός.

6. Ταύτιση με το φύλλο του.

7. Αρχή συμβολικής σκέψης.

8. Εύρος συναισθημάτων.

9. Εμπλοκή στην γονεϊκή σχέση.

Η σχέση του ζευγαριού αποτελεί το καλύτερο δυνατό συγκινησιακό και κοινωνικό υπόβαθρο για την υγιή ψυχολογική ανάπτυξη των παιδιών.

Γινόμαστε τόσο καλύτεροι γονείς, όσο καλύτερα έχουμε επεξεργαστεί την σχέση μας με τους δικούς μας γονείς. Βοήθεια από τους παππούδες και γιαγιάδες.

Δεν υπάρχουν ιδανικοί γονείς.

Μονογονεϊκές οικογένειες

Χρειάζεται ο γονιός να παίρνει όλη την ευθύνη των επιλογών για την ζωή του, και να μην εμπλέκει σε αυτές τα παιδιά, να παίρνει ακέραια την ευθύνη της ανατροφής των παιδιών και να συνεργάζεται με τον άλλον γονιό, εφόσον βρίσκεται στην ζωή.

Οικογένεια με παιδιά σχολικής ηλικίας

Ευκαιρία για νέες συνεργασίες ανάμεσα στους γονείς,
κίνδυνος παραμέλησης της σχέσης τους.

Ανάπτυξη δημιουργικότητας, ταλέντων.

Τα παιδιά δεν χρειάζονται κριτική και απόρριψη, χρειάζονται
ενθάρρυνση και καθοδήγηση.

Τα παιδιά χρειάζεται να τολμούν να δοκιμάζουν νέες ιδέες και
να αξιοποιούν τυχόν αποτυχίες για μάθηση.

Αναπτυξιακά επιτεύγματα (6ος – 12ος χρόνος)

1. Η συμπεριφορά ρυθμίζεται σύμφωνα με τις κοινωνικές επιταγές.
2. Περιορισμός της φαντασίας, ανάπτυξη του ρεαλισμού.
3. Αυξάνει το ενδιαφέρον για τους συνομηλίκους.
4. Αναπτύσσεται το ενδιαφέρον για γνώσεις, αθλητισμό, τέχνες κλπ.
5. Οι ψυχοκοινωνικές δυσκολίες εκφράζονται μαθησιακά.

Αναπτυξιακά επιτεύγματα (6ος – 12ος χρόνος)

6. Συγκεκριμένη – όχι αφηρημένη – σκέψη.

7. Ταύτιση με τον γονιό του ίδιου φύλλου.

8. Σχέσεις με παιδιά του ίδιου φύλλου.

9. Επαφή με το διαδίκτυο (μέσα κοινωνικής δικτύωσης, παιχνίδια κλπ).

Το σχολείο είναι χώρος μάθησης και κοινωνικοποίησης.

Η επιτυχία στο στάδιο αυτό συνοδεύεται από αισθήματα ικανότητας και επάρκειας, ενώ πιθανές δυσκολίες οδηγούν σε αισθήματα αποτυχίας και ανικανότητας, ειδικά αν το παιδί δέχεται επικρίσεις, αντί ενθάρρυνσης από τους ενήλικες του περιβάλλοντός του.

Η ανάγκη του παιδιού να επιτύχει μπορεί να το κινητοποιήσει για ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων και καλλιέργεια άγνωστων ταλέντων, είτε να το οδηγήσει σε “αμυντικές συμπεριφορές”, όπως είναι η κοροϊδία συνομηλίκων ή πιο βίαιες συμπεριφορές.

Εφηβεία

Σωματικά ξεκινάει με την ωρίμανση των γεννητικών οργάνων και των δευτερογενών χαρακτηριστικών του φύλλου.

Ψυχοκοινωνικά μπορούμε να την ορίσουμε σαν την μεταβατική διαδικασία από την παιδική ηλικία της εξάρτησης από την γονεϊκή φροντίδα, στην ενήλικη αυτοδύναμη ζωή

Χαρακτηριστικά της Εφηβείας

1. Σωματική ανάπτυξη, εμφάνιση δευτερογενών χαρακτηριστικών του φύλλου.
2. Ψυχολογικά, κίνηση μεταξύ εξάρτησης και ανεξαρτησίας.
3. Διεργασία πένθους για το τέλος της παιδικής ηλικίας.
4. Διεργασία απο-ιδανικοποίησης των γονιών.
5. Συναισθηματική αστάθεια.

Χαρακτηριστικά της Εφηβείας

6. Ανάπτυξη ερωτικού ενδιαφέροντος.
7. Εξιδανίκευση σχέσεων με συνομηλίκους.
8. Επαγγελματικός προσανατολισμός.
9. Ανάπτυξη προσωπικού συστήματος αξιών.
10. Τελικά: Διαμόρφωση ταυτότητας ενηλίκου (ποιος είμαι, πού πάω και γιατί)

Οι γονείς χρειάζεται να αποδεχτούν τον βαθμιαίο αποχωρισμό του παιδιού τους, ενισχύοντας παράλληλα τον συναισθηματικό σύνδεσμο μαζί του, να αναγνωρίσουν την διαφορετικότητά του και να αποδεχθούν προσωπικές του επιλογές, με τις οποίες πιθανώς δεν θα συμφωνούν. Και αυτό θα γίνει ευκολότερα αν οι ίδιοι έχουν επεξεργαστεί ικανοποιητικά τα δικά τους θέματα σε σχέση με τον αποχωρισμό, την ανεξαρτησία και την οικειότητα.

Η βαθμιαία συναισθηματική απομάκρυνση του εφήβου από τους γονείς του δημιουργεί προβλήματα και φέρνει στην επιφάνεια τη δική τους εξάρτηση από τα παιδιά, καθώς και τον ρόλο των παιδιών στη διατήρηση της συζυγικής ισορροπίας και ομοιόστασης.

Χρειάζονται γονείς **διαφοροποιημένοι** και υπεύθυνοι τόσο για τις προσωπικές τους επιλογές, όσο και για την πορεία της συζυγικής τους σχέσης, προκειμένου να υπάρχει πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη των παιδιών. Και χρειάζονται δύο **δημιουργικοί** γονείς, με ενθουσιασμό και αγάπη για την ζωή, για να μπορεί απρόσκοπτα ο έφηβος να αποκτήσει ένα δημιουργικό όραμα για την δική του προσωπική ζωή.

Ο ρόλος του σχολείου

Η σχολική τάξη αποτελεί κοινωνική ομάδα, που χαρακτηρίζεται από ισότιμες και ιεραρχικές σχέσεις.

Για να μπορεί η τάξη να λειτουργεί αρμονικά για μαθητές και εκπαιδευτικούς, χρειάζεται να υπάρχει συλλογική και συνεργατική αλληλεπίδραση ανάμεσα στα μέλη της.

Οι μέθοδοι διδασκαλίας, που παροτρύνουν τα παιδιά να συνεργάζονται και να μοιράζονται γνώσεις και εμπειρίες, παρά να ανταγωνίζονται μεταξύ τους, έχουν πολύ καλύτερα αποτελέσματα τόσο για την μαθησιακή πρόοδο των παιδιών, όσο και για την συνολική ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους.

Ο ρόλος του σχολείου

Η ομάδα των εκπαιδευτικών να λειτουργεί το ίδιο συνεργατικά και συλλογικά. Αλλιώς οι διαλυτικές τάσεις της ομάδας αυτής θα επιδράσουν αρνητικά και στην λειτουργία της τάξης.

Μέσα στην ομάδα πρέπει να υπάρχει χώρος για προσωπική έκφραση των εφήβων. Παράλληλα είναι ιδιαίτερα σημαντική η δομή και τα όρια. Ο υπεύθυνος πρέπει να διατηρεί την πειθαρχία με σταθερότητα, υποστήριξη, φροντίδα και ευελιξία.

Οι εκπαιδευτικοί λειτουργούν σαν πρότυπα ταύτισης για τα παιδιά συμβάλλοντας έτσι στην κοινωνικοποίησή τους.

Η επιβράβευση ωφελεί πάντοτε, ενισχύοντας επιθυμητές συμπεριφορές.

Η τιμωρία ωφελεί προσωρινά, δημιουργώντας θυμό και, παραδόξως, ενισχύοντας τις ανεπιθύμητες συμπεριφορές.

Το σχολείο πρέπει να δίνει την δυνατότητα σε κάθε μαθητή να ανακαλύπτει και να καλλιεργεί τα ταλέντα του. Έτσι ενισχύονται η αυτοεκτίμηση και ο αυτοσεβασμός.

Αποπαίδωση:

Οι νέοι ενήλικες αποχωρίζονται τους γονείς και ετοιμάζονται για την δημιουργία δικής τους οικογένειας.

Συγκινησιακή και Γνωστική διαφοροποίηση:

Το άτομο έχει δομήσει ένα σύστημα πεποιθήσεων συνεπές και ευέλικτο, έχει αναπτύξει συγκινησιακή ενημερότητα, που του επιτρέπει να δρα αξιοποιώντας γνωστική και συγκινησιακή απαρτίωση, και χαίρεται τις οικείες σχέσεις, χωρίς να επιδιώκει τον έλεγχο του άλλου και χωρίς να συγχωνεύεται συγκινησιακά με τον άλλον αναζητώντας ασφάλεια.

Αποπαίδωση: Επίδραση στο ζευγάρι

1. Αναθέρμανση σχέσης – αύξηση διαζυγίων.

2. Συνταξιοδότηση.

3. Προβλήματα υγείας.

4. Οι γονείς γίνονται οι ίδιοι παππούδες και γιαγιάδες.

Νέα χαρούμενη διάσταση στην οικογενειακή ζωή.

5. Προβλήματα υγείας ή θάνατος παππούδων και γιαγιάδων. Ζητήματα φροντίδας. Πρότυπα.

Έωριμη ηλικία

Κυριαρχεί η επίγνωση του τέλους της ζωής.

Οι ρόλοι του παππού και της γιαγιάς γίνονται όλο και πιο σημαντικοί.

Φροντίδα και διατήρηση της υγείας.

Οι γονείς δέχονται πλέον φροντίδα από τα παιδιά τους.

Όταν τα παιδιά είναι πλέον ενήλικες:

1. Ο γονιός “συμφιλιώνεται” με την ιδέα ότι τα παιδιά του δεν πραγματοποίησαν όλες του τις προσδοκίες. Και ότι ο ίδιος δεν μπόρεσε να γίνει ο “ιδανικός” γονιός.
2. Η σχέση γονέων – παιδιών γίνεται ισότιμη.
3. Ο γονιός παρέχει συμβουλές και φροντίδα στα παιδιά του, εφόσον του ζητείται, και αν μπορεί.
4. Ο γονιός γίνεται πιο “εγωιστής”. Φροντίζει περισσότερο την υγεία του, την ψυχαγωγία του, τις ισότιμες σχέσεις του. Όστε να μην “επιβαρύνει” κατά το δυνατόν τα παιδιά του.

ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ι. Τσιάντης – Σ. Μανωλόπουλος (επιμέλεια): Σύγχρονα θέματα Παιδοψυχιατρικής. Εκδ. Καστανιώτης, 1987. Τόμος 1, σελ.3 – 30 (Ο. Πανοπούλου – Μαράτου), 31–42 (Σ. Μπεράτη), 91–122 (Μ. Γιωσαφάτ), 259–274 (Γ. Α. Βασιλείου).
2. Ι. Τσιάντης (επιμέλεια): Βασική Παιδοψυχιατρική. Εκδ. Καστανιώτης, 1994. Τόμος 1, σελ. 131-158 (Θ. Δραγώνα), 193–218 (D. Black). Τόμος 2, σελ. 19–30 (Ι. Τσιάντης), 31–74 (Δ. Αναστασόπουλος).
3. Γ. Τσιάντης: Ψυχική υγεία του παιδιού και της οικογένειας, Εκδ. Καστανιώτης, 1991, σελ. 19-44, 45-54, 79-96.
4. Χάρις Κατάκη: Οι τρεις ταυτότητες της Ελληνικής Οικογένειας. Εκδ. Κέδρος, 1984.
5. C. A. Colaruso, M.D: Adulthood. In: Kaplan & Sadock's: Comprehensive Textbook of Psychiatry, 8th edition, 2005. Lippincott, Williams. Wilkins.
6. M. Fulchiero Gordon M.D.: Normal Child Development. In: Kaplan & Sadock's: Comprehensive Textbook of Psychiatry, 8th edition, 2005. Lippincott, Williams. Wilkins.
7. C. S. Pataki, M.D.: Normal Adolescence. In: Kaplan & Sadock's: Comprehensive Textbook of Psychiatry, 8th edition, 2005. Lippincott, Williams. Wilkins.
8. T. Berry Brazelton, MD, B. G. Cramer, MD: The Earliest Relationship. Addison – Wsley pub.